

פרי ביכורים

חידושי הלכה והגות משולחנו של מורינו הגאון רבי יצחק מאיר הגר שליט"א
רב ומו"צ דקהילת חניכי הישיבות רמת בית שמש ב'
י"ל ע"י מכון תורה ברמה רמב"ש ב' הערות ושאלות pribicurim100@gmail.com

ל.ה.ו. ערב חג השבועות-פרשת נשא-תש"פ

בענין זכירת מעמד הר סיני

רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלוקיך בחורב וכו' (דברים ד', ט-יד).
נצטוינו באזהרה חמורה עד מאד לבל נשכח ולבל נסיר מלבבנו את המעמד הגדול והנורא אשר ראו עינינו בהר חורב.

וז"ל השולחן ערוך הרב אורח חיים סימן ס"ד, זכירת מעמד הר סיני ומעשה עמלק ומעשה מרים ומעשה העגל הן מצות עשה של תורה וגם זכירת שבת יש אומרים שמצותה בכל יום וטוב לזכרן אצל קריאת שמע שכשיאמר ובנו בחרת יזכור מתן תורה וקרבתנו להר סיני וכו'. עכ"ל.

ורבי צדוק הכהן מלובלין כתב בפרי צדיק שמות פרשת משפטים וז"ל, וזה ענין זכירת מעמד הר סיני שאנו מצווים לזכור בכל יום המכוון על קבלת עול מלכות שמים מחדש מצדנו כמו שאמרנו אז כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע שיתחדש בלבנו השמיעה והקבלה בכל יום מחדש. ועל זה הוא מצות קריאת שמע בכל יום בבוקר השכם שמע ישראל וגו' כדי לקבל עלינו עול מלכות שמים על ידי שמיעה הזו בכל יום מחדש. וכענין ששמעתי בשם הרב הקדוש הרבי מלובלין זצוק"ל שאמר בכל יום בבוקר הנני מקבל עלי מעתה להיות טוב באמת.

ולדעת הרמב"ן בספר המצוות הרי זו מצות לא תעשה שלא נשכח את מעמד הר סיני וזה לשונו הטהור בהשגותיו על הרמב"ם בסה"מ לאוין ב, המצוה השני' שנמנענו שלא נשכח מעמד הר סיני ולא נסיר אותו מדעתנו אבל יהיו עינינו ולבנו שם כל הימים והוא אמרו יתעלה (ואתחנן ד ט - י) השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני י"י אלהיך בחורב וגו'. והכונה בזה גדולה מאד. שאם היו דברי תורה באים אצלנו מפי הנביא עליו השלום בלבד אף על פי שנתאמת אצלנו ענין נבואתו באותות ומופתים אם יקום בקרבנו נביא או חולם חלום בזמן מן הזמנים ויצונו בשום הפך מן התורה ונתן אלינו אות או מופת תהיה התורה נסוחה על יד השני או יכנס בלבנו ספק על זה, אבל כשהגיענו ביאור התורה מפי הגבורה לאזנינו ועינינו רואות אין שם אמצעי נכחיש כל חולק וכל מספק ונשקר אותו ולא יועילהו אות ולא יצילהו מדינו מופת. שאנחנו היודעים ועדים בשקרנותו ובפחזותו. זה הוא שנאמר במעמד ההוא (יתרו יט) וגם כך יאמינו לעולם. והוא הענין הבא בפרשת כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום וגו' (ראה יג). וכבר באר הרב זה בספר המדע (יסוה"ת פ"ח). והוא יסוד גדול בתורה והיא המניעה הבאה לנו בפסוק פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך. והזהיר פן יסורו מן הלב מהודיעם לבנים ולבני בנים לדורות עולם. ואל תטעה בזה מפני דרשם בראשון שלקידושין (ל א) לבניך ולבני בניך בלימוד התורה לבני בנים. כי לימוד אמונת התורה הוא הלימוד בתורה. אבל נתבונן ונקח ראייה מדבריהם כי היא מצוה עולמית ועם כל הדורות ידבר שלא ישכחו ענין המעמד ההוא שהיה לכל אדם במראית עיניהם ושמיעת אזניהם ושיעתיקו זה מדור לדור לעולם. וזאת מצות לא תעשה זכרה בעל ההלכות (אות קע). והרב שכחה גם כן: עכ"ל.

וגם הרמב"ם שלא מנאו בספר המצוות כתבו באגרת תימן וז"ל, וכמו כן זכרו מעמד הר סיני שצונו הקדוש ברוך הוא לזכרו תמיד, וגם הזהירנו מלשכחו אותו, וצונו ללמד אותו לבנינו כדי שיגדלו על תלמודו, הוא מה שנאמר (דברים ד' ט' - י'): "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב". וראוי לכם, אחינו, שתגדלו בניכם על המעמד ההוא הגדול, ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והדורו שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו, והטענה המביאה לידי אמת, וגדלו המעמד ההוא על כל גדולה כמו שגדלו הקדוש ברוך הוא, שנאמר (דברים ד' ל"ב): "כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך". ודעו אחינו בברית הזאת ובסברה הזאת, שהדבר הגדול הזה שנראה במציאות שהעיד עליו מבחר כל העדים שלא היה מקודם כמוהו וכן לא יהיה אחריו כמוהו, והוא שתשמע אומה אחת בכללה דבור הקדוש ברוך הוא ושתראה כבודו עין בעין, ודבר זה היה שתתחזק האמונה חזק שלא ישנהו משנה, ויגיע לנו על ידי האמת כדי להעמיד רגלינו לבל ימעדו אשורינו בעתות כאלו, כשיתחדש שום רוגז או שמד על יהודים חס

וחלילה וכשתגבר יד האנס, שכן כתוב (שמות כ' כ'): "כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", כלומר שזה הנגלה עליהם בענין זה, כדי שתעמדו בכל נסיון שיפגע בכם באחרית הימים, שלא יזוז לבבכם ולא תחטאו. ואתם, אחינו, היו על בריתכם קיימים ובדתכם מחזיקים ועל אמונתכם נוהגים ועומדים. עכ"ל.

ולחידד הביאור בזה שנצטוינו כל כך הרבה על זכירת המעמד כשבידינו התורה הקדושה בעצמה, וכי זוג שנישא מחוייב כל ימיו לזכור את יום הנישואין וכי לא די בזה שיש בידה כתובה וחיים ביחד לדעת כי נישאו זה לזה ברצון גמור.

ולבאר דבר זה נראה לענ"ד, כי בתורה הקדושה רואים יסוד מאד מאד חשוב לקיומו של עם ישראל, והוא הכבוד שהצטוינו לרחוש לבורא עולם ותורה הקדושה להורינו ולזקיננו ולכל דבר שבקדושה, וטעם הדבר נראה, כי הכבוד מביא לרוממות ולהחשיב בעינינו את הדבר וכך אנו מתחברים לזה ולא מזלזלים ח"ו אלא להיפך. ולכן יש מיוחדות במעמד הר סיני חוץ ממסירת התורה, המעמד בו היה המצב בו נהיינו לעם נהיינו למקבלי התורה, זהו חלק עצום בקבלת התורה, זהו רק מצב טכני אלא המציאות והדרך בה קיבלנו את התורה וצורת קבלתה כך היא נכנסת לתוכינו וממשיכה הלאה, ולכן יש לרומם ולהעצים ולא לשכוח את צורת הקבלה.

ידוע המעשה מהגרשז"א שאמר פעם לראש ישיבה שילדיו לא הלכו בדרכיו, כי הסיבה היא כי הוא תמיד מלא טרוניות על נושאים כספיים וזה מה שקלטו בביתו, ואילו סוחר פלוני שבניו הפכו לתלמידי חכמים מלא טרוניות על כך שאינו לומד מספיק, ובניו קלטו זאת תדיר ולכן פנו ללימוד התורה. צורת המסירת וקבלת התורה נקלטה בליבותיהם כפי שמסרוה הלאה.

הגמ' במס' קידושין ל'. אומרת שבזכות כבוד את אביך הודו לו על הראשונות, אם מכבדים את הערכים שקיבלנו, התורה התפילה המצוות ואת הזקנים המוסרים לנו את התורה וכו' אנו מתגלים ומתרוממים, והציווי לזכור את עצמת קבלת התורה הוא ציווי לרומם בנפשינו את מה שחשוב באמת, אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' ודעת א' תמצא.

אמנם קיבלנו את התורה הקדושה, אך לא קיבלנו מידע והדרכות, אלא קיבלנו חיים, ואת המעמד הזה לא נשכח לעולם וכך נמשיך אותו לדורות הבאים, ונעשה הכל לא לשכוח כי המעמד הזה הוא המעמד שבזכותו חיינו ואיננו מעמד גרידא, וכפי שאמר איזה גוי שראה את חג שמחת תורה שלא ראה מעולם כיצד אומה שמחה בספר החוקים שלה, כי אצלינו אין זה ספר חוקים אלא ספר חיים.

עם ישראל חווה עם כל העולם תקופת חשש מהקורונה שהיתה איום על שלימות בריאות העולם, ההידבקות בוירוס זה הינה מסוכנת באחוזים קטנים מאד ביחס לכלל האוכלוסיה

העולמים וגם בקרב הנדבקים רק מתי מעט ביחס מכלל העולם הסתכנו, אבל התקנות והחוקים חייבו אותנו לנהוג בשיא התקנות כי כל נפש יקרה וחשובה לה עצמה ולקרובי המשפחה ולכלל העולם. וכולם נשמרו ונזהרו בכללים קשים העיקר שלא לפגוע ולהפגע בחיים.

וכאן התורה מצווה לנו על התורה שאי שמירתה מהווה סכנה בטוחה, וזוהי דעת ה' ית' בורא העולם, וכי דבר שהוא סכנה אמיתית וודאית נזלזל בו ח"ו. שמירת התורה היא החיים בעצמם, כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה.

ידוע הסיפור המפורסם, כי פעם נשאל בעל הדברי חיים מצאנז, מדוע הוא נוסע לאדמו"ר מרוז'ין לפעמים בעוד שהוא עצמו ענק בתורה וידיעתה. וענה, כי הר המוריה נשארה קדושתה לעולם ואילו הר סיני לאחר מתן תורה לא נשארה בו קדושה. והיינו כי מטרת התורה היא יראת ה' וכפי שאכן כתוב בפסוק בריש חומש דברים.

אבל בתוספת לעיקר נראה, כי באמת בהר סיני לא נשארה שום קדושה כי התורה לא קשורה למקום מסוים אלא לאדם המסוים שמקבל עול תורה ואז הוא ככהן העובד בבית המקדש בירושלים כלשון הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל, ואילו קדושת העבודה תלויה במקום ובזמן ובכהנים וכו' כי עבודה צריכה הכנה ואינה כתורה שקדושתה עליונה ועצמית ללא שום הכנה ופעולה. וכדשינו במס' הוריות, ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ.

תנו כבוד לתורה, והמכבד את התורה גופו מכובד על הבריות. כדאיתא באבות ד,ו. וכמו שמוסיף המדרש בפרשתינו, משום שנאמר כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו. הרי שכיבוד התורה היא כבוד ה' ית' בעצמו. וכמו שאמרו ז"ל בירושלמי ריש מס' חגיגה, הלוואי אותי עזבו ותורתי שמרו, וכלשון הרמב"ם בהלכות סנהדרין פכ"ד ה"י, "שכל המבזה את התורה גופו מחולל על הבריות, והמכבד את התורה גופו מכובד על הבריות, ואין כבוד התורה אלא לעשות על פי חוקיה ומשפטיה". עכ"ל. קיום התורה מתוך יראת ה' זהו עיקר כבוד.

וראוי להוסיף, דהנה בפרשת פנחס בקרבן התמיד כותב, עולת תמיד העשויה בהר סיני, וקשה מה זה העשויה בהר סיני, וחז"ל במדרשים ובספרא דרשו מה שדרשו.

והשפת אמת שם כ' נפלא מאד וז"ל, ובקבלת התורה ניתן שבנ"י במעשיהם ימשכו השפע משמים. וז"ש העשוי בהר סיני. שאז נתקן זה הסדר שיוכלו בני"י במעשיהם לזכות שיעשו פרי למעלה. וזה עצמו ענין הקדמת נעשה לנשמע כמ"ש עושי דברו לשמוע בקול דברו שבנ"י בחרו להם זה הדרך שבהקדמת מעשיהם הטובים יזכו לשמוע בקול דברו. וכל ענין הקרבנות הוא לקרב התחתונים להעליונים. ותחילת התקרבות זאת הי' במעמד הר סיני כמ"ש וקרבתנו מלכנו

לשמך הגדול, ודרשו שהוא רמז לזכירת מעמד הר סיני ושם יצאתה נשמתן של בני רק השי"ת נתן שע"י הקרבת בעל חי יהי כאלו הקריב נפשו ומתקרב עי"ז הקרבן מבהמה.

ובכל יום יש הארה ממעמד הר סיני מכלל שצונו לזכור בכל יום מוכח שבשמים יש זכירה זו בכל יום רק שבנ"י צריכין לעורר זאת בעבודה שבלב זו תפלה שבמקום תמידין כמ"ש עושי דברו וגם בתפלה עקימת שפתים הוי מעשה ועי"ז לשמוע בקול דברו וזה צוה בני עלי כנ"ל. וחז"ל דרשו להקיש לעולת הר סיני שצריך כלי כמ"ש וישם באגנות הובא ברש"י.

והרמז הוא כי אז בהר סיני נעשו בני עצמם בחי' כלי שרת כמ"ש ז"ל 'כלי הוא כהנים' לויים 'ישראלים ובמעמד הר סיני נתקדשו בני' ונתקנו להיות כלי לעבודתו ית"ש כמ"ש אשר קדשנו במצותינו. בשעת קבלת התורה הי' קידושין אלו. לכן צריכין לזכור זאת תמיד. כענין שאמרו אין אשה כורתת ברית אלא למי שעושה אותה כלי. כמו כן ממש נתחדשו נפשות בני' בקבלת התורה וזהו העשוי בהר סיני וכו'. עכ"ל יעו"י"ש.

וזהו קרבן תמיד, כי אינו תלוי במקום וזמן כפי שכתבנו לעיל, הוא תמיד ללא הפסק. קרבן שהאדם מקריב את עצמו, אדם כי ימות באהל, תמיד ללא הפסקה.

ובהם נהגה יומם ולילה ונזכה לכל הטוב.

